

AWN afdeling

Jaarverslag 2022

Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland

AWN Afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland

INDEX

	pagina:
Voorwoord	4
In memoriam Ben Clabbers	6
Bestuursleden AWN afdeling 17	7
Kadertaken 15-2-2023	9
Notulen van de jaarvergadering 2022	13
Financieel verslag 2022 en toelichting op de begroting voor 2023	14
Lezingen en andere activiteiten 2022 van AWN afdeling 17	18
AWN-17 en archeologie in de Geitenwaard te Zevenaar	21
Onthulling informatiebord bij castellum Meinerswijk	25
AWN-Jaarverslag archeologie gemeente Ede 2022	26
Basiscursus archeologie AWN Afdeling 16 en 17 in 2022-2023	28
Cursus het herkennen en determineren van stenen werktuigen	29
Jaarverslag 2022 Werkgroep Archeologie Wageningen	30
Verhuizing AWN Afdeling 17 afgesloten	38
Erfgoededucatie bij AWN Afdeling 17	39
De bibliotheek van AWN-17	39
AWN – Nederlandse Archeologievereniging	40
Colofon	41
Aantekeningen en sponsors	41

VOORWOORD

2022 Was een bewogen jaar in vele aspecten waarbij twee elementen alles overheersten. Ten eerste de Corona/Covid 19 pandemie, die nog veel maatschappelijke activiteiten onmogelijk maakten maar, gelukkig, langzaam afstand van ons nam. Ten tweede de inval van Rusland in de Oekraïne die ons niet alleen over veiligheid beter liet nadenken maar ook onze (te grote) energieconsumptie centraal in onze aandacht plaatste.

Daarnaast vond er in ons kleine AWN afdeling 17 wereldje ook nog een aardverschuiving plaats. We verhuisden van het royaal grote Gemeentelijk Depot naar een redelijk beperkte NIVON-ruimte. Verhuizen betekent dat je alles goed moet opruimen en versjouwten. Een gigantische klus waar veel mensen aan mee geholpen hebben maar het altijd weer een beperkt aantal, altijd dezelfde, mensen zijn die het leeuwendeel van de werkzaamheden op zich nemen. In een vrolijke en leerzame bijeenkomst / rondleiding / lunch in Huize Zevenaar zijn de bij de verhuizing etc. betrokkenen eventjes in het licht gezet. Mensen nogmaals bedankt voor alle inspanningen die er toe geleid hebben dat we weer kunnen overleggen en werken in een (matig) verwarmde ruimte in een gezellige omgeving.

Een hoogtepunt in 2022 was onze betrokkenheid bij de Geitenwaard opgravingen waarbij een belangrijke ijzertijdvindplaats in de eerste helft van 2021 centraal stond. Maar de klap op de vuurpijl was de ontdekking, door AWN-ers!, van een Romeins tempelcomplex. Velen van ons konden in 2022 helpen bij de officiële opgraving door RAAP. Een unieke en leerzame ervaring!

De stressvolle combinatie verhuizing organiseren en een, succesvol afgerond!, promotieonderzoek deed Jan Verhagen besluiten halverwege 2022 te stoppen met het voorzitter zijn van onze afdeling 17. Onze grote dank, Jan, voor vele, vele jaren als voorzitter waarin je onze afdeling aanzien in de archeologie wereld hebt gegeven.

In de maartse jaarvergadering nemen we ook afscheid van twee betrokken bestuursleden: Jos van Nistelrooy en Juliette Staudt.

Jos neemt afscheid als penningmeester en wil wat meer afstand nemen. De perikelen rond de verhuizing, gecombineerd met een intensieve bezigheid met de Geitenwaardopgraving, hebben een te groot beslag op Jos gelegd. Het ga je goed, Jos, en bedankt voor het vele en goede werk dat je verricht hebt.

Voor Juliette geldt dat zij niet meer officieel bestuurslid kan zijn maar een belangrijk deel van haar activiteiten bij de AWN afdeling 17 wel voortzet. Ook bij Juliette speelt het gezinsleven een centrale rol in deze beslissing. Daarnaast is zij actief geworden als ZZP-er in de archeologie. Succes hiermee, Juliette!

Voor de bezorgde AWN-er die zich afvraagt of dit sterk gereduceerde bestuur nog wel goed kan functioneren: wij bezinnen op snelle maatregelen.

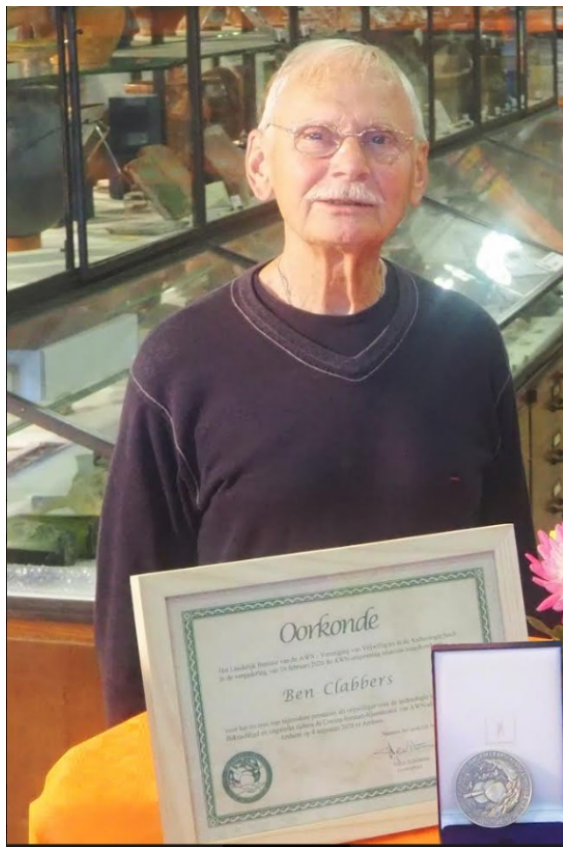

concentratie ijzertijdscherven in put 2 Geitenwaard.

Wassen en schoonmaken bij de Romeinse tempel Geitenwaard. Gelukkig mooi weer!
Namens het bestuur van AWN afdeling 17,
Rob Nijssse

IN MEMORIAM BEN CLABBERS

Op zaterdag 19 november 2022 is Ben Clabbers, oud-voorzitter en lid van AWN afdeling 17 Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland, overleden.

Op 4 augustus 2020 ontving hij de AWN Erepunten die hij ten volste verdiend had. In totaal maakte hij vijftien jaar deel uit van het afdelingsbestuur, zeven jaar als voorzitter en acht jaar als secretaris. Als voorzitter bracht Ben rust en stabiliteit in de afdeling na een periode van interim-voorzitters en bouwde hij aan een goede relatie met de nieuw aangestelde stadsarcheoloog van Arnhem. Mede hierdoor kon de afdeling menig archeologisch project ondersteunen in Arnhem en omgeving. Ook als secretaris functioneerde Ben voortreffelijk en konden de andere bestuursleden altijd op hem bouwen.

Ben staat bekend als iemand voor wie niets te veel was en op wie je altijd een beroep kon doen en ook na zijn bestuursperioden bleef hij actief en betrokken binnen de afdeling. Zo nam hij de zorg voor lief en leed op zich met aandacht voor de persoonlijke situatie van leden. Daarnaast bleef hij actief bij activiteiten van de afdeling zoals veldwerk, lezingen en evenementen. Hij zorgde ook in kleine dingen voor de leden, bv dat er koffie, thee, drankjes en versnaperingen bij de lezing aanwezig waren. Kortom een AWN-er in hart en nieren en vooral ook een fijn mens is van ons heengegaan. Wij missen hem als mens en wensen namens de AWN, hoofdbestuur en bestuur van de afdeling, Marijke Clabbers, familie en vrienden heel veel sterkte met zijn verlies.

BESTUURSLEDEN AWN - 17

VOORZITTER

Jan Verhagen
Ooyseilandweg 56, 6905 DT
6905 DT Zevenaar
☎ 0316 34 42 41
📞 06 525 135 46
💻 voorzitter.awn17@gmail.com

(VICE)VOORZITTER

Rob Nijse
Josef Israëllaan 143
6813 ID Arnhem
☎ 026 44 23 589
📞 06 83782808
💻 veldwerk.awn17@gmail.com

SECRETARIS

Peter Weegels
van der Molenallee 131,
6865 CC Doorwerth
☎ 026 33 42 385
📞 06 51637454
💻 secretaris.awn17@gmail.com

PENNINGMEESTER

Jos van Nistelrooy
Zonegge 19-02
6903 GV Zevenaar
☎ 0316-528509
📞 06-29505818
💻 penningmeester.awn17@gmail.com

COLLECTIES
Juliette Staudt
0640950068
collecties.awn17@gmail.com

Rinus Houkes
Alkmaarsingel 354
6843 WE Arnhem
06-10539535
rinushoukes@gmail.com

KADERTAKEN: 15-02-2023

Taak	Coördinatie bestuur	Deeltaak	Naam kaderleden
Veldwerk	Rob Nijssse	Projectleider	<i>Per project</i>
Archief onderzoek, toestemming eigenaar cq vergunning regelen, Archis raadplegen, veldverkenning, proefsleuven, boorstaten, opgraven, veldrapportering.	(vw-coörd.)	Veldwerkleider	Rob Nijssse Rinus Houkes Jan Verhagen Juliette Staudt Vacature
	Rob Nijssse	<i>Commissie zware jongens vormen!</i>	Rob Nijssse Sander Diependaal Richard Mekking Willemijn Riesmeijer? Anne Hartog? Lize Noorda? Vacature
		Fotografie in het veld	Rik Joziassse
		Bediening GPS/GIS	Vacature
	Rinus Houkes	Beheer + inventaris veldwerkgereedschap	Rinus Houkes Hans Leenders?
Projectuitwerking	Rob Nijssse	Projectleider	<i>Per project</i>
Schoonmaken, determineren, rapporteren		Projectenoverzicht/ Uitwerking projecten	Jan Verhagen
		Leiding werkdinsdag (Roulatie)	Rob Nijssse Rinus Houkes Juliette Staudt Jan Verhagen Vacature
		Contactpersoon ARCHIS	Jan Verhagen Juliette Staudt
		Contactpersoon PAN	Wil Kuipers
		Verslagleggers Mensen die kunnen doorgroeien meenemen!	Jan Verhagen Rob Nijssse Juliette Staudt Mia Corbeek? Martin Lacet? Richard Mekking? Vacature
Collectiebeheer	Vacature	Administratie AVK-systeem	Pauline van Lierop
Administratie, beheer, onderhoud, bruiklenen collectie archeologische artefacten; vervolmaken gidscollectie.	(basis: AVK)	Administratie bruiklenen	Pauline van Lierop
		Organiseren tentoonstellingen	Vacature
		Identificatiefoto's/HR foto's	Frank Veldt Rik Joziassse?
		Gidscollectie vervolmaken/onderhouden.	Juliette / Rinus
Bibliotheek (geen kadertaak meer)	Vacature	Aanwinsten, selectie en administratie	Frank Veldt Govert Boomsma
Administratie, beheer en onderhoud van de boeken, rapporten en tijdschriften		Uitleen	Vacature

Educatie Uitdragen van archeologische kennis aan een breed publiek. DAG, ijzertijd dag	Rob Nijse	Contacten i.v.m. publieksactiviteiten	Wander Bordewijk Henny van Hal Gitty Daniëls Liesbeth de Groot?
		Beheer educatief materiaal	Marianne van Blokland? Vacature
		Stage begeleiding HBO, WO en Middelbaar onderwijs	Wim Schennink
Externe contacten	Rob Nijse	Gemeente Arnhem	Rob Nijse Henny van Hal?
		Arnhem: Archeohotspot	Gitty Daniëls Henny van Hal Wim Schennink Minstens 4 vacatures
		Gemeente Ede	Rob Nijse Liesbeth de Groot? Tony van der Werff
		Romeinen.nu, Romeinse Limes, UNESCO activiteiten	Wim Schennink
Lezingen, excursies vinden van interessante sprekers, organiseren interessante excursies. Coördineren: communicatie, zaalreservering, functioneren apparatuur, catering	Peter Weegels	Facilitaire kant lezingen; lezingen organiseren, ruimte boeken, vergoeding; publiciteit	Mia Corbeek; Vacature?
.		Organisatie excursies	Mia Corbeek Vacature?
Catering	Geen kadertaak	Voorraadbeheer koffie, thee enz.	Marianne van Blokland
	Marianne van Blokland	Koffie en thee	Govert Boomsma Gitty Daniëls Gerard van Bergen Juliette Staudt
Communic. + PR Communicatie en inlichtingenbeheer	Vacature	Bijhouden website	Jos Grote Punt Jan Verhagen
.		Facebook	Slapend
		Beheer flyers, goodies, etc.	Vacature
Veldwerkinventaris / depot	Rinus Houkes	Beheer + adm. Inventaris en veldwerkmaterialen	Rinus Houkes
Huishoudelijke en kantooormaterialen	Geen kadertaak		Alle leden dinsdagwerkgroep
		Schoonmaakmaterialen	Pauline van Lierop
		Schoonmaakwerkzaamheden	Alle leden dinsdagwerkgroep
Cursussen Geven van diverse opleidingen mbt. archeologie	Rob Nijse	Docent	Rob Nijse Rinus Houkes Jan Verhagen Juliette Staudt
Sociale activit.	Peter Weegels	Lief en leed	Peter Weegels Vacature
		Kerstlunch, borrels e.d.	Vacature
Werkgroep WO II	Rob Nijse	Veldwerkleiding, rapportage	Leo van Midden Peter de Roos Piet Pietersma?

Specialisten	Tekenen objecten	Frank Veldt
	Fotograferen objecten	Frank Veldt
	Fotografie in het veld	Diederik Mittendorp (koppelen aan tekenwerk)
		Rik Joziasse
	Restauraties	Hans Leenders
	Metaaldetector	Vacature
	GPS/GIS	Jan van Miltenburg
	Metaalconservering	Hans Leenders; Wageningen?
	Bodemkunde?/ geologie	Vacature
	Determinatie botten	Vacature

Omschrijving activiteiten.

Veldwerk: Archief onderzoek, toestemming eigenaar cq vergunning regelen, Archis raadplegen, veldverkenning, proefsleuven, boorstaten, opgraven, veldrapportering.

Projectuitwerking: Schoonmaken, determineren, rapporteren.

Zowel Veldwerk als Projectuitwerking horen bij de activiteiten van de nieuwe commissie Veldwerk.

Collectie: Administratie, beheer, onderhoud, bruiklenen collectie archeologische artefacten; vervolmaken gidscollectie.

Bibliotheek: Administratie, beheer en onderhoud van de boeken, rapporten en tijdschriften.

Educatie: Uitdragen van archeologische kennis aan een breed publiek. DAG, Ijzertijddag. Uitbereiding naar Nationale Archeologiedagen, andere evenementen? Samenwerking met Archeologie op School/ Wim Schennink.

Communicatie en Public Relations: Communicatie en inlichtingenbeheer.

Lezingen en excursies: vinden van interessante sprekers, organiseren interessante excursies. Coördineren: communicatie, zaalreservering, functioneren apparatuur, catering.

Cursussen: Geven van diverse opleidingen m.b.t. archeologie.

Fotograferen/ video's: Van archeologische objecten (binnen) en tijdens het graafwerk in het veld.

Restauraties: het in de originele vorm terugbrengen van archeologische objecten en/of het beschermen daarvan tegen invloeden van buitenaf.

Bodemkunde: Kennis verzamelen omtrent de bodemopbouw.

Determinatie botten: Kennis verzamelen omtrent de botten van mensen, dieren en vissen.

NIEUW; **Metaaldetectie en GPS:** Vinden van metalen objecten in het veld en het elektronisch vastleggen van GPS coördinaten..

NIEUW; **Computer gestuurde Data:** Drone en fotografie informatie geschikt maken voor computer verwerking tot tekeningen van veldwerkplattegronden, coupes en profielen. Opstarten. Rinus?

Catering en Beheer inventaris werkruimte : Voorraadbeheer koffie, thee en toebehoor. Catering en afwas lezingen. Plus kantoormaterialen, schoonmaakmaterialen. Marianne van Blokland als aanspreekpunt. Team formeren.

Beheer veldwerkmaterialen. Rinus contactpersoon.

Contacten met werkgroepen, onafhankelijke archeologische werkgroepen en heemkunde kringen binnen onze afdeling

Sociale activiteiten: kerstlunch, nieuwjaarsreceptie, jubilea, legpenningen.

Belangrijke taak Peter Weegels.

Notulen van algemene ledenvergadering Woensdag 30 maart 2022, AWN Afd 17;
19:30 u 16 incl bestuur;

Afmeldingen: Ron Moerenhout, Hanneke Dokter, Gerda van Raan, Gajus Scheltema

Agenda:

1. Opening. Jan Verhagen heet iedereen welkom
2. Notulen jaarvergadering 10 maart 2021: vastgesteld
3. Mededelingen Hoofdbestuur: Hetty Laverman neemt de activiteiten van het Hoofdbestuur door: Vormgeven van Erfgoed wet samen met RCE en ander belanghebbenden. Rol van AWN in erfgoedwet: voorstel om beroepsgroep te vormen om beter partij te zijn bv bij toezicht op handhaving, Faro: meer lokale activiteiten, sluit goed aan bij AWN. Omgevingswet: cursussen ism lokale organisaties oa Bond Heemschut; link wordt gedeeld. Onderwijs: werkgroep om te laten zien wat we doen. Opgravingen: blijft gevoelig punt, hoe kan AWN zelf initiatief nemen?
4. Mededelingen van het bestuur Afdeling 17 en ingekomen stukken
5. Jaarverslag 2021. De voorzitter staat stil bij overleden leden Jard Baljet Jr, Johan van der Laak en Trees Boltze.
6. Financiën
  - a. Financiële jaarverslag 2021
  - b. Verslag kascontrolecommissie: alles is goedbevonden en voorstel is om penningmeester en bestuur de dechargeren: bij acclamatie.
  - c. Benoeming lid en reservelid kascommissie: Gerard van Bergen is aftredend voorzitter, Mia Corbeek wordt voorzitter; Rinus Houkes treedt toe als lid van de kascontrolecommissie. Als reservelid biedt Marianne van Blokland zich aan.
  - d. Decharge bestuur: bij acclamatie
  - e. Vaststellen begroting 2022
  - f. ANBI status: werkzaamheden voor de vereniging (5 Eu/u) kunnen fictief in rekening worden gebracht en als fictieve gift worden teruggestort (>126 u en <1800 Eu). Handwijze is op de website aangegeven.
7. Bestuursverkiezing: Ron Moerenhout aftredend en niet herkiesbaar; Rob Nijssse aftredend en herkiesbaar. Jan Verhagen en Juliëtte Staudt zijn aftredend en herkiesbaar voor 1 jaar. Verzoek aan de vergadering mee te zoeken naar nieuwe bestuursleden. Streven is om 5 bestuursleden te hebben. Kadertaken kunnen de bestuurstaken verlichten en ook lopende projecten en activiteiten ondersteunen. Ook hier een verzoek aan leden om mee te ondersteunen.
8. Rondvraag en sluiting;
  - a. Gerard van Bergen: komt er een bordje aan de weg van de AWN gezet, bv banner of vlag? Het bestuur overlegt hierover. Is certificatie van basiscursus nodig? Dit hangt ook af van de ervaring.
  - b. Wander Bordewijk: is de cursus Omgevingswet gevolgd ook een kadertaak? Bestuur zal dit bespreken. Mogelijk ook bijdrage aan educatie. Juliette neemt dat op.

FINANCIEEL VERSLAG 2022 EN TOELICHTING OP DE BEGROTING VOOR 2023

Staat van baten en lasten 2022

AWN-17

bedragen in euro's	rekening 2022	begroting 2022	rekening 2021	begroting 2023	toelichting
Totale baten lopend jaar	9.137,50	7.820,00	8.422,50	8.030,00	
Totaal lasten lopend jaar	7.337,53	7.821,00	6.824,64	7.971,00	
Saldo baten/lasten lopend jaar	1.799,97	-1,00	1.597,86	59,00	
Boeking van/naar Eigen vermogen	-1.451,25	0,00	1.500,00	0,00	
Saldo baten/lasten	348,72	-1,00	97,86	59,00	

Baten bedragen in euro's	rekening 2022	begroting 2022	rekening 2021	begroting 2023	toelichting
Algemeen					
Retributie Hoofdbestuur AWN	1.352,50	1.300,00	1.352,50	1.350,00	11
Bijdragen gemeenten	5.600,00	5.600,00	5.600,00	5.600,00	12
Sponsors	600,00	600,00	1.100,00	600,00	
Donateurs	95,00	120,00	125,00	80,00	
Overige algemene opbrengsten	0,00	0,00	0,00	0,00	
	7.647,50	7.620,00	8.177,50	7.630,00	
Educatie					
Bijdragen deelnemers excursies	0,00	0,00	0,00	0,00	
Bijdragen bezoekers lezingen	110,00	0,00	0,00	0,00	22
Ontvangen bijdragen cursussen/trainingen	1.350,00	200,00	245,00	400,00	23
Ontvangsten exposities en tentoonstellingen	0,00	0,00	0,00	0,00	
Ontvangsten tbv "Landelijke Werkgroep Steentijd"	30,00	0,00	0,00	0,00	25
	1.490,00	200,00	245,00	400,00	
Opbrengsten archeologische werkzaamheden					
Ontvangen projektsubsidies/vergoedingen	0,00	0,00	0,00	0,00	
Overige ontvangsten archeologische werkzaamheden	0,00	0,00	0,00	0,00	
	0,00	0,00	0,00	0,00	
Totale baten lopend jaar	9.137,50	7.820,00	7.209,74	8.030,00	

Lasten	rekening	begroting	rekening	begroting	toelichting
bedragen in euro's	2022	2022	2021	2023	
Kosten bestuur, secretariaat					
Kosten administratie (o.a. ING)	199,32	150,00	142,82	300,00	51
Overige bestuurskosten	187,51	150,00	300,07	150,00	
	386,83	300,00	442,89	450,00	
Huisvestingskosten					
Huur locatie Nivon, Molenbeekstr. 26a, Arnhem	3.200,00	3.200,00	0,00	4.800,00	61
Gebruiksvergoeding locatie Hazenkamp 66, Arnhem	1.600,00	1.600,00	4.800,00	0,00	62
Overige huisvestingskosten	0,00	0,00	0,00	0,00	
	4.800,00	4.800,00	4.800,00	4.800,00	
Algemene kosten					
Sociale activiteiten (o.a. lief en leed)	129,66	200,00	84,40	200,00	
Contributies/lidmaatschappen	121,00	121,00	121,00	121,00	
PR-materiaal	0,00	100,00	0,00	100,00	
Kosten dinsdag-werkgroep	342,19	400,00	377,00	400,00	
Beheer bibliotheek (o.a. aanschaf boeken)	0,00	150,00	0,00	150,00	75
Overige algemene kosten	0,00	0,00	0,00	0,00	
	592,85	971,00	582,40	971,00	
Educatie					
Kosten excursies	0,00	200,00	0,00	200,00	81
Kosten sprekers en lezingen	401,50	150,00	133,99	150,00	82
Kosten cursussen en trainingen	352,96	300,00	368,20	300,00	83
Kosten exposities en tentoonstellingen	59,33	50,00	0,00	50,00	
Betalingen tbv "Landelijke Werkgroep Steentijd"	434,91	0,00	0,00	0,00	85
Overige kosten educatie	0,00	0,00	0,00	0,00	
	1.248,70	700,00	502,19	700,00	
Kosten archeologische werkzaamheden					
Kosten veldwerk/opgravingen	0,00	400,00	15,80	400,00	
Gereedschap- en verbruiksmateriaal veldwerk	309,15	450,00	389,95	450,00	
Kosten vondstverwerking	0,00	200,00	91,41	200,00	
	309,15	1.050,00	497,16	1.050,00	
Totale lasten lopend jaar	7.337,53	7.821,00	6.824,64	7.971,00	

Overige mutaties 2022					
Overboeking Eigen vermogen	-1.451,25	0,00	0,00	0,00	
Voorziening huur groot materieel	0,00	0,00	-919,60	0,00	
Voorziening inventaris (o.a. apparatuur)	424,06	0,00	0,00	2.300,00	vv2
Voorziening jubileum AWN17	1.000,00	0,00	1.500,00	0,00	vv3
Voorziening locatie Ede	-109,51	0,00	0,00	0,00	vv4
Voorziening verhuizing	-3.021,46	0,00	-147,07	0,00	vv5
Voorziening Spektakel Vitalis	0,00	0,00	-4.187,01	0,00	

AWN-17, Toelichting op de baten en lasten in 2022 en de begrote baten en lasten in 2023

Baten

- 11 In 2022: retributie Hoofdbestuur AWN (125->129 leden AWN-17)
- 12 In 2022: bijdrage van € 5.600 in het boekjaar 2022 was wel toegezegd maar nog niet ontvangen, daardoor op activa zijde van de balans: Nog te ontvangen / vooruitbetaald € 5.600.
In 2023: bijdrage 2022 ontvangen op 3 januari
- 22 In 2022: Eenmalig is een bijdrage gevraagd aan de bezoekers voor de zaalhuur van de lezing in Dieren.
- 23 In 2022: Er zijn 3 cursussen gegeven: 1x basiscursus à € 50 (was € 30 p.p.) en 2x stenen werktuigen à € 30 p.p.
De baten van de basiscursus zullen in 2023 gedeeld worden met afdeling AWN-16.
In 2023: De opbrengsten van de cursus stenen werktuigen zullen apart geboekt worden.
- 25 In 2022: De eerste cursus onder verantwoording van de "Landelijke Werkgroep Steentijd" wordt in 2023 gegeven.
In 2023: De door AWN-17 betaalde rekeningen zullen worden vergoed door de landelijke organisatie.

Lasten

- 51 In 2022: In de loop van 2022 heeft ING de administratiekosten geleidelijk verhoogd, reden: vooral kosten klantonderzoek (wettelijke verplichting fraudebestrijding)
- 61 In 2023: huur locatie Molenbeekstraat is € 400 per mnd.
- 62 In 2023: huur locatie Hazenkamp is beëindigd.
- 75 In 2022: Er zijn geen boeken o.i.d. aangeschaft.
- 81 In 2022: I.v.m. corona: geen excursie
- 82 In 2022: 6 lezingen: consumpties en 4 x €50 sprekersvergoeding, en ook eenmalig: zaalhuur lezing in Dieren: € 150
- 85 In 2022: Door de "Landelijke Werkgroep Steentijd" gemaakte kosten t.b.v. worden door AWN-17 voorgeschoten.

Overige mutaties

- vv1 In 2022: vergoeding voor lezing elders € 48,75, gedoneerd aan AWN17
In 2022: naar Voorziening inventaris € 500
In 2022: naar Voorziening jubileum € 1.000
- vv2 In 2022: Er zijn kosten gemaakt, maar ook € 500 toegevoegd aan reserve
In 2023: aanschaf laptops
- vv3 In 2022: Er is € 1.000 toegevoegd aan reserve
- vv4 In 2022: Verhuiskosten van eigendommen Ede
- vv5 In 2022: Toelichting: zie tabel

Uitgaven ten laste van voorziening verhuizing 1-1-2021 t/m 31-12-2022	
afvalverwijdering	€ 343,49
gereedmaken Molenbeekstraat	€ 876,88
gispn vitrinekast *	€ 598,88
overbruggingshuur Molenbeekstraat	€ 400,00
schoonmaak	€ 43,15
transport	€ 420,84
verpakking	€ 227,24
Zevenaar, uitstapje 13-09-2022 van werkgroep verhuizing	€ 258,05 +
totaal ten laste van voorziening verhuizing	€ 3.168,53
voorziening verhuizing d.d. 1 januari 2021	€ 5.000,00
voorziening verhuizing d.d. 31 december 2022	€ 1.831,47 -
mutatie balanspost voorziening verhuizing	€ 3.168,53
Uitgaven ten laste van voorziening verhuizing in boekjaar 2021	€ 147,07
Uitgaven ten laste van voorziening verhuizing in boekjaar 2022	€ 3.021,46

* opmerking bij gispn vitrinekast
voor demontage: geschatte marktwaarde enkele duizenden euro's
na demontage: moeilijk verkoopbaar, R. Nijse heeft zich garant gesteld voor dekking van de kosten

AWN-17, Balans per 31 december 2022

Activa bedragen in euro's	2022 31-dec	2021 31-dec	Passiva bedragen in euro's	2022 31-dec	2021 31-dec
Vaste activa			Eigen Vermogen		
n.v.t.	0,00	0,00	Eigen vermogen op 31 dec. vorig jaar	6.276,59	6.178,73
Totaal vaste activa	0,00	0,00	Saldo baten/lasten	348,72	97,86
Vlottende Activa			Totaal Eigen Vermogen	6.625,31	6.276,59
Nog te ontvangen / vooruit betaald	5.600,00	0,00	Vreemd Vermogen		
Totaal vlottende activa	5.600,00	0,00	Voorziening huur groot materieel	1.455,40	1.455,40
Liquide Middelen			Voorziening inventaris (o.a. apparatuur)	2.924,06	2.500,00
Kas	0,00	0,00	Voorziening jubileum AWN17	3.000,00	2.000,00
Bank	1.586,04	8.544,23	Voorziening locatie Ede	530,79	640,30
Spaarrekening	9.180,99	9.180,99	Voorziening verhuizing	1.831,47	4.852,93
Totaal liquide middelen	10.767,03	17.725,22	Nog te betalen / vooruit ontvangen	0,00	0,00
Totaal activa	16.367,03	17.725,22	Totaal vreemd vermogen	9.741,72	11.448,63
			Totaal passiva	16.367,03	17.725,22

LEZINGEN EN ANDERE ACTIVITEITEN 2022 VAN AWN AFDELING 17

Woensdag 30 maart Lezing **De Romeinse baggervondsten uit de Bijland** door Jan Verhagen;

Tussen ca. 1923 en 1963 zijn bij de zand- en grindwinning in de Bijland bij Herwen een groot aantal Romeinse voorwerpen opgebaggerd. Ten behoeve van de Unesco-nominatie zijn deze in 2017

geïnventariseerd door de spreker. Het daaropvolgende proefsleuvenonderzoek bracht in 2017 en 2018 voor het eerst sinds 1963 nieuwe Romeinse vindplaatsen aan het licht, met o.a. Romeinse spitsgrachten. De meest bijzondere Romeinse objecten zijn echter nog steeds de baggervondsten uit de Bijland. De bekendste vondst is de grafsteen van Marcus Mallius, waarop 'Carvium ad Molem' staat vermeld, d.w.z. 'Herwen bij de Dam'. Met de dam wordt de befaamde Dam van Drusus bedoeld. Maar er zijn veel meer vondsten gedaan, zoals bouwdelen van bewerkt natuursteen, zwaarden, speerpunten, een bronzen Mercuriusbeeld, bronzen vaatwerk, intact aardewerk, enz.

Dinsdag 19 april Lezing door Arjan Louwen: **'Voorouders in de maak, begraven in de late bronstijd en vroege ijzertijd'**

Vanaf de late bronstijd (ca. 1100 v.Chr.) stappen mensen over op een nieuwe vorm van omgaan met de doden. Niet alleen worden de doden eerst gecremeerd voor ze worden begraven, maar de grafvelden waarin ze worden bijgezet worden veel uitgebreider en krijgen een ander karakter. Deze crematiegrafvelden, ook wel bekend als 'urnenvelden', komen in Nederland op grote schaal voor. Alleen al in de regio's van de Oost-Veluwe en Overijssel zijn er meer dan 100 van dit soort

grafvelden ontdekt. Achter de totstandkoming van deze crematiegraven gaat een rijkdom aan gebruiken schuil. Arjan Louwen werkt aan de Universiteit Leiden en promoveerde op het onderzoek naar deze urnenvelden onder andere op basis van gegevens uit Apeldoorn en Deventer. In zijn lezing neemt hij ons mee in de nieuwste inzichten over dit fascinerende hoofdstuk in de late prehistorie.

Lezing 11 mei **Het Romeinse Castellum in de Loowaard** lezing door Wil Kuijpers

In de periode 1969-1995 hebben tientallen amateurarcheologen op de Rijnkade in Arnhem archeologische vondsten gedaan uit de Loowaard bij Duiven. Wil Kuijpers vond met behulp van zijn detector ruim 600 metaalvondsten. Na documentering in 2016 van alle Loowaardvondsten in het PAN-register (Portable Antiquities of the Netherlands) en een

diepgravende zoektocht naar alle andere vondsten en publicaties uit de Loowaard, start Wil Kuijpers een wetenschappelijke studie naar de volledige bewoningsgeschiedenis. Want tot die tijd waren vondsten uit de Loowaard maar fragmentarisch onderzocht en gepubliceerd. Zijn onderzoek toont onder andere aan

dat - ook al is de archeologische vindplaats vrijwel geheel verdwenen - door systematisch onderzoek van baggervondsten waardevolle nieuwe informatie aan onze kennis over de Romeinse limes in Nederland kan worden toegevoegd. Op deze avond deed Wil verslag van zijn zoektocht naar het vondstmateriaal, het onderzoek zelf en de resultaten van zijn onderzoek. Wil Kuijpers is lid van AWN Afd. 17.

Dinsdag 7 juni: Lezing Roy van Beek: **Prehistorische landschappen van Gelderland**

Gelderland is landschappelijk één van de meest gevarieerde provincies van Nederland. In de prehistorie was dat niet anders. Het rivierengebied, de Veluwe en de Achterhoek hadden elk een eigen karakter. Dat kwam niet alleen tot stand door verschillen in het fysieke landschap, maar ook door de manier waarop de bewoners hun leefwereld inrichtten. Daarnaast was het Gelderse landschap in de prehistorie uiterst dynamisch, als gevolg van een combinatie van klimaatsverandering en menselijke bestaans economie. In deze presentatie werd een overzichtsbeeld gegeven van deze dynamiek en diversiteit, en hoe deze patronen ontrafeld kunnen worden door gegevens uit verschillende wetenschapsvelden te combineren.

Op 22 maart opende ArcheoHotspot Arnhem haar deuren. Vanaf die dag kunnen vrijwilligers, jongeren en andere enthousiastelingen iedere dinsdagmiddag samen vondsten uit de omgeving ontdekken en onderzoeken en praten over de regionale

geschiedenis. ArcheoHotspot Arnhem is gevestigd in het Erfgoedcentrum van Rozet Centrum en is vanaf 22 maart iedere dinsdag geopend van 13.00 tot 16.00 uur. Onze afdeling helpt actief mee !

Woensdag 14 september, Lezing Erwin Kanters van **3D Scan Solutions**. Hij gaf ons een kijkje in de keuken geven over de ongekende mogelijkheden van 3D scannen in de archeologie. Hij heeft al vele projecten uitgevoerd, o.a. ook in samenwerking met het Rijksmuseum van Oudheden op expeditie in Jordanië.

Recent heeft hij de Schat van Dalfsen in 3D gescand. Onlangs heeft hij de inmiddels beroemde waterput uit Herwen ingescand. Onze afdeling 17 heeft in het voorjaar intensief aan deze spectaculaire Romeinse opgraving meewerkt. Ook nam hij enkele 3D geprinte archeologische replica's mee.

AWN LEZING OP 12 OKTOBER
GRIEKSE KERAMIEK
aanvang 20.00 uur
zaal is open vanaf 19.30 uur

VOTIEFTABLETTEN
Korinthe, Griekenland, 575-550 v. Chr. met afbeeldingen van verschillende stadia van het keramiekproductieproces: Klei delven, kleivaten maken op een aardewerkwiel en bakken in een aardewerkoven...

In de Griekse oudheid speelde keramiek in het dagelijks leven een grote rol. Het werd gebruikt om allerhande artikelen in op te slaan en te bewaren, bijvoorbeeld wijn, olijfolie en water. Een groot deel van de archeologische vondsten van het oude Griekenland bestaat uit keramiek vanwege de relatieve duurzaamheid en werd vaak versierd. Zo is er **rood-figurig** aardewerk, waarbij de figuren rood zijn en de achtergrond zwart, en **zwart-figurig**, waarbij dat net andersom is.

De lezing zal gaan over het ontstaan d.w.z. de geschiedenis van de Griekse keramiek, de diverse periodes en de motieven zoals mythologische scènes en taferelen uit het dagelijkse leven. De spreker zal tijdens de lezing relevante scherven laten zien...

De spreker: Frank Veldt is mede door zijn langdurig verblijf in Griekenland in de gelegenheid om regelmatig diverse musea en sites te bezoeken. Hij raakte erg betrokken bij de geschiedenis en archeologie van het land.

Woensdag 12 oktober. Lezing door zeer gewaardeerde lid, en Griekenlandganger Frank Veldt, een kijkje in het beroemde **Griekse aardewerk**.

Woensdag 9 november lezing door Alco Emaus, archeoloog werkzaam bij de Baak over **een opgraving in Dieren** die in 2017 bij de aanleg van de tunnelbak / traverse in Dieren is uitgevoerd.

Bij deze opgraving zijn vondsten uit de 17^e en 18^e eeuw gedaan. Het betreft het o.a. een kraan, munten en een vingerring van brons. Ook werd ammunisie uit WOII aangetroffen. Maar het blijkt dat Dieren ook al in de IJzertijd (van 800 – 12 jaar voor Chr.) bewoond moet zijn geweest, want er zijn maar liefst ca 80 graven uit die periode aangetroffen.

Bron: Rheden Nieuws

AWN-17 EN ARCHEOLOGIE IN DE GEITENWAARD TE ZEVENAAR

Eind 2020 kreeg AWN afdeling 17 een tip over kleiwinning op een akker van ruim 8 ha in de Geitenwaard bij Zevenaar. Daar zou in de wand van de klei put ijzertijdaardwerk te zien zijn.

Enkele leden van AWN-17 hebben toen de kleigroeve onderzocht en constateerden dat in een hoek van de klei put op 1 meter onder het maaiveld inderdaad veel fragmenten ijzertijdaardwerk te zien waren. Om toestemming te krijgen voor archeologisch onderzoek werd contact gezocht met de steenfabriek die verantwoordelijk was voor de kleiwinning en de archeologische dienst van de provincie Gelderland. Deze toestemming werd verkregen. Navraag wees uit dat in 1986 een vergunning met een looptijd van 40 jaar voor ontkleining was afgegeven. Ruim 10 jaar later werd archeologisch onderzoek bij verstoringen van de grond wettelijk verplicht gesteld. De overheid kon daarom niet met terugwerkende kracht een verplicht archeologisch onderzoek aan deze vergunning verbinden. De steenfabriek had alle toegang tot het terrein kunnen verbieden maar stond AWN-17 toe om onder strikte voorwaarden de kleiwinning archeologisch te begeleiden en indien nodig zelfstandig onderzoek te doen.

In de periode januari 2021 t/m juni 2021 werden door amateurarcheologen van AWN-17 in het voorste deel (noordelijk deel) van de gegraven kleiput een dikpakket ijzertijdaardewerk en dierlijk bot opgegraven. In de nabijheid van het ijzertijdaardewerk werden ook wel eens Romeins aardwerk en metaalvondsten geborgen. Ook deze vondsten bevonden zich op ongeveer 1 meter onder het maaiveld: in dezelfde horizont als de ijzertijdvondsten.

Verder naar het zuiden op 1,5 tot 2 meter onder het maaiveld werden paalsporen, vuurkuilen en kleine fragmenten aardewerk uit de bronstijd waargenomen. Ook troffen de amateurarcheologen op 2 meter onder het maaiveld, op de Kreftenheye-afzetting, vuursteenafslagen en kwarts aan. Het een en ander werd gemeld aan de regio-archeoloog en bij de archeologische dienst van de provincie Gelderland.

In het najaar van 2021 werd in het zuidelijk deel klei afgegraven. Daar kwamen toen een bakstenen put en bewoningsresten uit de nieuwe tijd tevoorschijn. Wekenlang werd weinig opmerkelijks meer gevonden. In november 2021 was het in het oostelijk deel van de akker weer raak. Daar werden in een nieuwe kleiuit in de toplaag van de Kreftenheye-afzetting een twintigtal donkere sporen, veel vuursteenafslagen, bot en kwarts waargenomen. Deze vondsten konden niet veiliggesteld worden omdat ze al snel onder water kwamen te staan en, nog voor het water gezakt was, de kleiuit opgevuld werd met grond van elders.

Het onderzoek kwam in een stroomversnelling toen begin december 2021 in een nieuwe kleiuit in het midden van de akker de vrijwilligers van AWN-17 weer Romeinse vondsten aantroffen. Er was niet alleen Romeins keramiek te zien maar ook een Romeinse sokkel en een kiezellaag. Deze kiezellaag suggereerde de aanwezigheid van een Romeinse weg die hier, op luttele afstand van de locatie castellum Carvium, verwacht kon worden. Castellum Carvium was een van de verdedigingswerken bij de Rijn, die toentertijd de noordgrens van het Romeinse Rijk vormde. Deze vondsten, met nadruk op de vermoedelijke Romeinse weg, werden gemeld bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

En toen ging het los!!!

De velddienst van RCE heeft op 9 december 2021 de situatie onderzocht en geoordeeld dat een vervolgonderzoek zeer gewenst was. Eind januari 2022 volgde een waarderend proefsleuvenonderzoek door RAAP waaraan vrijwilligers van AWN-17 mochten deelnemen. Vanaf begin maart werd door RAAP een archeologische opgraving uitgevoerd, ook nu weer met hulp van vrijwilligers van AWN-17. Bij dit onderzoek is een tempelcomplex aan het licht gekomen met funderingsresten van minimaal twee tempels, heel veel fragmenten van tegulae en imbrices (Romeinse dakpannen), beschilderd pleisterwerk, een uitzonderlijk groot aantal votiefstenen, decoraties in steen, metaalvondsten (waaronder veel munten, gesmede spijkers en militaria), keramiek en dierlijk bot.

Ook werd een stenen bouwwerk opgegraven dat deed denken aan een waterput maar wellicht een religieuze functie had. In april 2022 werden resten van een tweede tempel gevonden. Nog later werden enkele waterputten met bijzondere inhoud, enkele graven, een broodbakoven en een boerderijplattegrond opgegraven. De voorlopige onderzoeksresultaten wijzen uit dat het om een tempelcomplex van internationale betekenis gaat. De vervolgonderzoeken en wetenschappelijke publicaties zullen dit wellicht onderstrepen.

Een vraag die de vrijwilligers van AWN-17 nog steeds bezighoudt is of er een verband aangetoond kan worden tussen het Romeins tempelcomplex en de door de vrijwilligers van AWN-17 eerder gedane vondsten uit de ijzertijd. Beide werden aangetroffen in dezelfde afzettingen op korte afstand van elkaar.

Nu het onderzoek door RAAP is beëindigd, heeft AWN-17 de verantwoordelijkheid voor verder archeologisch onderzoek op zich genomen. Omdat het werk van RAAP zeer grondig was, ligt het niet in de verwachting dat er nog bijzondere Romeinse vondsten gedaan worden. Toch is het zeker niet uitgesloten dat, op het terrein waar RAAP het onderzoek heeft verricht, AWN-17 nog sporen en vondsten uit de pré-Romeinse tijd zal tegenkomen. Immers: RAAP kreeg de opdracht om onderzoek te doen in de afzettingen uit de Romeinse tijd. Dieper gelegen afzettingen zijn in principe niet onderzocht. En juist in die afzettingen kunnen zich artefacten uit de bronstijd of ouder bevinden. Sporen die al in 2021, maar ook nog zeer recent, zijn aangetroffen boven de Kreftenheye-laag, doen denken aan opgravingen bij Angeren en Groessen in het tracé van A15. Mochten die sporen inderdaad nog aangetroffen worden dan zou het wenselijk zijn dat die sporen dezelfde belangstelling krijgen van de bevoegde instanties als de Romeinse sporen.

Zevenaar, februari 2023

Jos van Nistelrooy

ONTHULLING INFORMATIEBORD BIJ CASTELLUM MEINERSWIJK

In mei 2022 werd nabij het castellum in Meinerswijk in Arnhem-Zuid, een informatiebord onthuld. Dit bord vertelt over de Bataafse Opstand uit 69 n. Chr. waarbij het castellum door brand werd vernietigd en hoe deze opstand in de vorm van een toneelstuk in 2019 tijdens de Dag van de Arnhemse Geschiedenis werd uitgebeeld. Bij het spektakel waren meer dan 70 re-enactors betrokken en AWN-17 heeft meegeholpen om de verfilming mogelijk te maken.

De voorstelling was gebaseerd op historische gebeurtenissen en archeologische vondsten en vertelt het verhaal van een Bataafse moeder en haar twee zonen die tegen elkaar kwamen te vechten. Veel Bataven dienden ten tijde van de Bataafse Opstand in het Romeinse leger. Daardoor kon het gebeuren dat deze Bataven moesten vechten tegen hun eigen volk dat in 69 na Chr. in opstand was gekomen. Dit gegeven werd op zondag 13 oktober 2019 uitgebeeld in het schouwspel 'Vitalis'. Valerius Vitalis heeft werkelijk geleefd en was een Bataaf die in het Romeinse leger diende. Hij zou tijdens de Bataafse opstand tegen één van zijn broers gevochten hebben.

▲ Onder het toezien van een Romein bekijken bezoekers het nieuwe informatiebord over de Bataafse opstand. FOTO ROLF HENSEL
Bron: De Gelderlander 12-05-2022

Met je telefoon middenin de opstand staan

Of de Romeinen lieverdjes waren? Vergeet het maar: ze onderwierpen hele volksstammen, duldden geen enkele tegenspraak. Niet gek dus dat bevolkingsgroepen in opstand kwamen. Zoals de Bataven in 69 na Christus, bij Meinerswijk.

Stephen Friedrichs

Arnhem

En op de plek waar bijna 2000 jaar geleden hevige gevechten plaatsvonden, is woensdagavond een in-

formatiebordje met QR-code onthuld. Vooral dat laatste is interessant, zegt Jos van Nistelrooy van de Nederlandse Archeologievereniging. „Door die code met je telefoon te scannen, krijg je een film te zien van de slag bij Meinerswijk. In 360 graden, dus met je vinger kan je alle kanten op scrollen. Alsof je er middenin staat.”

De Romeinen hadden een belangrijk castellum - een soort fort - gebouwd bij Meinerswijk. „De Rijn was de noordgrens van het Romeinse Rijk. In de Betuwe zaten

destijds veel Bataven. Omdat zij veel soldaten leverden aan de Romeinen, konden ze daar redelijk ongestoord wonen.”

Een soort verstandshuwelijk dus. Als in 69 na Christus een burgeroorlog uitbreekt, keren veel Romeinse militairen terug naar Rome. Daar zijn ze immers nodig om orde op zaken te stellen. Gevolg: de noordgrens van de Romeinen is een stuk minder beschermd.

„Dus zagen de Bataven hun kans schoon”, zegt Van Nistelrooy. Ze proberen verschillende forten bin-

nen te dringen en in brand te steken, waaronder het castellum in Meinerswijk. Dat lukt. Maar de Bataafse successen zijn van korte duur. „Nadat in Rome de rust is wedergekeerd, keren de Romeinse troepen terug naar het noorden. De Romeinen waren toen met zoveel meer soldaten, dat de Bataven geen kans meer hadden.”

Nadat de Bataafse opstand de kop is ingedrukt, wordt het castellum in Meinerswijk herbouwd. Ditmaal van steen. Ook dat fort is inmiddels verdwenen.

De persoon Vitalis kreeg een centrale rol in de voorstelling over de Bataafse opstand. Onder leiding van Stichting Foeks beeldden zo'n 70 Romeinse en Bataafse re-enactors en figuranten een veldslag uit *. Springlevend Verleden zorgde voor de verfilming. Aanvankelijk was het de bedoeling om de veldslag na te spelen op het terrein bij het castellum. Om praktische redenen is gekozen voor een plek aan de andere kant van de dijk bij het terrein van de Biologische Tuinbouwvereniging Elderveld.

Op woensdag 11 mei 2022 werd een informatiebord onthuld. Via een qr-code op dit bord kan een 360°-sfeerimpressie van deze voorstelling bekeken worden.

Jos van Nistelrooy

* Het aantal strijders moet in werkelijkheid veel groter zijn geweest dan op de sfeerimpressie is te zien: het moeten er duizenden zijn geweest.

AWN-JAARVERSLAG ARCHEOLOGIE GEMEENTE EDE 2022

Foto's: Marlous van Domburg/Carmen Harmsen/ Charlotte Peen (gemeente Ede) & Tony van der Werf (vrijwilliger)

Na twee coronajaren was 2022 een jaar waarin eindelijk weer publieksactiviteiten mochten worden georganiseerd zonder al te veel beperkingen en lockdowns.

In de ArcheoHotspot op de tweewekelijkse donderdagavond hebben we verder gewerkt aan de uitwerking van de collectie Oosterbaan. We hebben aardewerk gedetermineerd en een begin gemaakt met het schrijven van het rapport. Dat blijkt toch een stuk makkelijker en gezelliger als het niet iedere keer onderbroken wordt door lockdowns en coronacheck-apps!

We merken dat de ArcheoHotspot steeds meer door Edenaren gevonden wordt. Er komen regelmatig mensen langs met een vondst of een vraag, waar de ArcheoHotspot voor bedoeld is. En we hebben er een paar nieuwe enthousiaste vrijwilligers bijgekregen

die structureler komen. Helaas hebben we ook afscheid moeten nemen van Gerda van Raan, die naar het westen van het land is verhuisd. Zij is al uitvoerig in het zonnetje gezet, maar hierbij bedanken wij haar nogmaals voor de jarenlange samenwerking.

Bij een tweetal archeologische onderzoeken die door bedrijven zijn uitgevoerd binnen de gemeente Ede konden vrijwilligers een bijdrage leveren. Dat begon al in februari, onder soms stormachtige en winterse omstandigheden. Daar heeft onze vrijwilliger Tony als een volleerd archeoloog gedurende het hele project de Vuhbs ondersteund bij het opgraven van twee vuursteenvindplaatsen bij Lunteren. Er werd geschept, gezeefd en tactieken uitgedacht. Uiteindelijk zijn twee mesolithische kampjes met behulp van vakken blootgelegd.

In de zomer heeft Synthegra op drie plekken in Ede en Bennekom een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op het tracé van de Parklaan. Op de locatie bij Hoekelum werd het onderzoek uitgebreid tot een opgraving. Deze zone leende zich er goed voor om vrijwilligers mee te laten graven, een specifieke wens van de gemeente Ede. Zo koud als het eerder in Lunteren was, zo heet kon het nu in Ede zijn, wat het graven soms wel bemoeilijkte. Maar gelukkig maakten de resultaten veel goed: in de wirwar van sporen zijn meerdere hutkommen, waterputten en huisplattegronden en/of bijgebouwen herkend, met een voorlopige datering in de volle middeleeuwen.

Naast veldwerkprojecten zijn de vrijwilligers ook betrokken geweest bij verschillende publieksactiviteiten in de gemeente Ede. Gelukkig kon de jaarlijkse ijzertijd dag bij de ijzertijdboerderij in Wekerom weer ouderwets in de zomervakantie plaatsvinden. Bezoekers konden verschillende ambachten uit de ijzertijd uitproberen, zoals een potje van aardewerk maken, weven en spinnen en een snorrebot maken. Onze vrijwilligers lieten verschillende soorten ijzertijdaardewerk zien. In de boerderij werd de animatiefilm die door Paul Becx is gemaakt vertoond, om de bezoekers duidelijk te maken hoe archeologen tot de reconstructie van deze boerderij gekomen zijn. De film nodigde zowel kinderen als volwassenen uit om vragen te stellen, wat leuke gesprekken over het leven in de prehistorie opleverde.

Met de kinderhotspot hebben we weer meegewerkt aan landelijke initiatieven, zoals de Nationale Archeologiedagen en de kinderboekenweek.

Natuurgebied 'De Zanding' bij Otterlo, waar in een zandverstuivingsgebied veel prehistorische vondsten zijn aangetroffen, was dit jaar zelfs twee keer onderwerp van een activiteit: eenmaal kregen we hierover een lezing van Dick Vonhof, die dit gebied heel goed kent, en tijdens de Nationale Archeologiedagen gaf hij een rondleiding in het natuurgebied.

Tot slot hebben we in december een vuursteendag georganiseerd. Vlak voor corona uitbraak, hebben Wageningse amateurarcheologen in het natuurontwikkelingsgebied Binnenveldse Hooilanden vuurstenen artefacten aangetroffen. Omdat het door alle coronamaatregelen de afgelopen jaren best lastig is geweest om in groepen bij elkaar te komen, konden we dat nu eindelijk uitwerken. Yannick Raczynski-Henk heeft ons de fijne kneepjes van het vuursteenvak proberen bij te brengen. 's Middags hebben we in de achtertuin van de historische stadsboerderij van Charlotte een workshop vuursteenbewerken gekregen van Diederik Pomstra: ijsig koud, maar het haardvuurtje en de hete koffie en thee hielden ons gelukkig warm. Een bijzondere afsluiting van het jaar 2022!

Marlous van Domburg
Carmen Harmsen
Charlotte Peen

BASISCURSUS ARCHEOLOGIE AWN AFDELINGEN 16 EN 17 IN 2022-2023

Na twee jaar stilstand vanwege corona kon in november 2022, samen met afdeling 16, de Basis cursus Archeologie gegeven worden. De belangstelling was groot 15 mensen, waarvan twee van ver weg: Roermond en Den Bosch! Ja; onze basis cursus staat hoog aangeschreven in den lande. Twee keer in Nijmegen waar we ook het imposante Provinciale Depot mochten bezoeken. Vier keer in de Molenbeekstraat in de fijne nieuwe zaal, de Ververij. En 1 keer hadden we een veldverkenning in de Geitenwaard (de Romeinse Tempel!) al hoewel we beter van een moeras verkenning hadden kunnen spreken. Tot over onze enkels (en soms meer) in de modder vette klei. Toch wisten een aantal mensen, ik haakte halverwege overdekt door modder af, nog behoorlijk wat te vinden met als hoogtepunt een terra sigilata schaalvoet met stempel van de producent.

CURSUS HET HERKENNEN EN DETERMINEREN VAN STENEN WERKTUIGEN

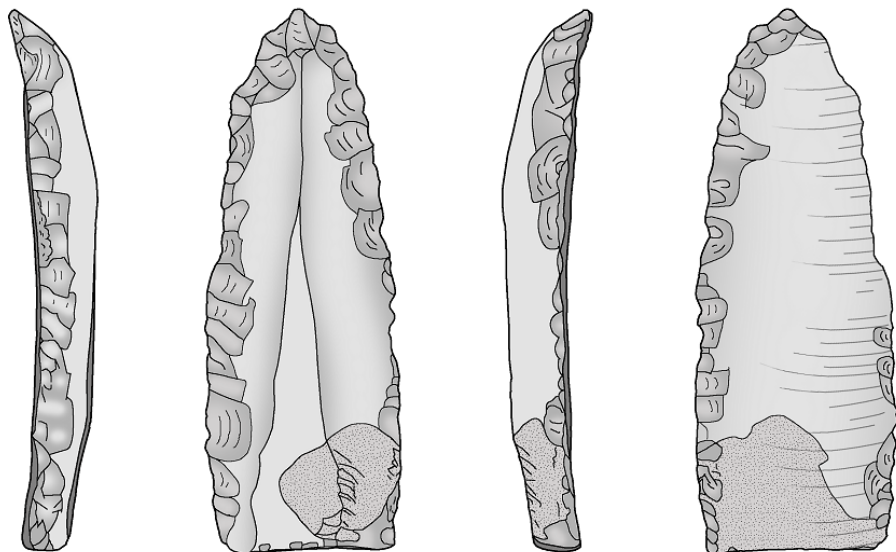
Bovengenoemde cursus, kortweg steentijd cursus genoemd, heeft een bijzonder jaar achter de rug. Uiteraard is de cursus afgelopen jaar weer gegeven, twee maal zelfs, op 15, 22 en 29 oktober en 5 november, en een cursus speciaal voor de archeologen en vrijwilligers van de archeologische dienst in Arnhem op 3, 10 en 24 november en 1 december. Die laatste was best wel bijzonder met beroepsarcheologen en discussies op hoog niveau. De reacties na afloop waren zo positief dat we de cursus in 2023 gaan herhalen voor de vrijwilligers van de Archeohotspot van Arnhem. Aan de eerste cursus deden 10 cursisten mee en bij de gemeente 6.

In 2022 is ook nagedacht over de toekomst van de cursus. In en rond Arnhem hebben de meeste mensen met belangstelling voor stenen werktuigen kennis genomen van de cursus en er wel of niet aan deelgenomen en de aanmeldingen nemen af. Landelijk is er echter voldoende belangstelling maar de vraag was hoe we die groep moeten benaderen. Aan de andere kant is er recentelijk een landelijke AWN werkgroep opgericht die zich met de steentijd gaat bezighouden <https://awn-archeologie.nl/werkgroep/steentijd/werkgroep-steentijd/>. Deze werkgroep zocht invulling van hun activiteiten en we hebben contact met ze gezocht. De cursus bleek een welkome aanvulling op hun programma te zijn. Vanaf 1 januari 2023 hebben we de cursus daar ondergebracht en gaan we samen verder om de kennis van de steentijd verder te vergroten. Met deze samenwerking kunnen we de kennis ook verdiepen. Vergelijkingscollecties voor vuursteen soorten en werktuigen zijn in ontwikkeling, samen met GIS cursussen.

Verder zijn we begonnen om de cursisten na afloop evaluatieformulieren te sturen zodat we kunnen inventariseren waar de cursus nog aanvulling behoeft en hoe we de cursus kunnen verbeteren.

Voor het komende jaar staan maar liefst 3 cursussen gepland waarvan er al 2 volgeboekt zijn en het ziet er naar uit dat de samenwerking zijn vruchten afwerpt. Dat betekent overigens niet dat het geen activiteit van onze afdeling meer is. De cursus wordt nog steeds in de Wasserij gegeven en met vragen kun je nog steeds bij mij terecht.

Rinus Houkes

Jaarverslag 2022

**Werkgroep
Archeologie
Wageningen**

HISTORISCHE VERENIGING OUD WAGENINGEN

COLOFON	2
VOORWOORD	3
PUBLICATIE 'DE WESTBERG'	3
AWN.....	3
VITRINE	4
KUIL WESTBERG.....	4
VUURSTEEN.....	5
EXTERNE VONDSTMELDINGEN.....	6
Bijl	6
Penning	7
Pijpaarde.....	7
REINIGEN EN CONSERVEREN IJZEREN VONDSTEN.....	8
OVERIGE WERKZAAMHEDEN	8
LEDENLIJST WAW (PER 31-12-2022).....	8

COLOFON

Wageningen, 18 januari 2023
Copyright: © 2023 WAW-Historische Vereniging Oud Wageningen
Tekst: Hans Dobbe, Eric van Dorland
Vormgeving en
Foto's (tenzij anders vermeld): Eric van Dorland

Contact:
Werkgroep Archeologie Wageningen
p/a Harnjesweg 42
6706AT Wageningen
archeologie@oudwageningen.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de WAW-Historische Vereniging Oud Wageningen.

Inzetfoto's voorblad (vanaf linksboven met de klok mee):

- Bisschoppelijke penning ca. 1100 (Foto: A. Theunissen)
- Gedrukt blad Westbergboek
- Enkele gedetermineerde vuursteenvondsten (Foto: L. de Vries)
- Uitzeven grond op de Westberg

VOORWOORD

Voor u ligt het Jaarverslag 2022 van de Werkgroep Archeologie Wageningen (WAW), onderdeel van de Historische Vereniging Oud Wageningen.

Dit jaar vonden er in Wageningen geen opgravingen plaats waarbij de WAW evt. had kunnen assisteren. De nieuwbouwprojecten die er wél waren zijn voorbereid en beoordeeld door de regio-archeoloog Charissa van Eijk. Met haar heeft Eric van Dorland regelmatig contact over lopende zaken. Naast telefonisch- en emailverkeer waren er ook twee fysieke bijeenkomsten waarbij ook Hans Dobbe aanwezig was.

Hans Dobbe onderhoudt het contact met het bestuur van Oud Wageningen.

PUBLICATIE 'DE WESTBERG'

De eerste maanden van het jaar 2022 werden intensief besteed aan het voltooien van het boek 'De Westberg – een monumentaal Wagenings erfgoed'. Terwijl er door eindredacteur Carleen van den Anker i.s.m. de auteurs driftig geschaafd werd aan de tekst, was er ook nauw contact met illustrator Henk van Ruitenbeek, drukwerkadviseur Frits Mutsaers, vormgever Cecile van Wezel en lithograaf Hans Dijkstra. Deze laatste, maar zeer intensieve fase in de totstandkoming van het boek kenmerkte zich door een prettige en vruchtbare samenwerking onderling.

Burgemeester Floor Vermeulen met het eerste exemplaar van het Westbergboek. (Foto: Sophie Dobbe)

Terwijl het boek al werd vormgegeven door het Grafisch Atelier Wageningen werd nog in februari in Duitsland nog een bezoek gebracht aan twee materiaalspecialisten verbonden aan het Römisch-Germanisches Zentralmuseum te Mainz, zodat we met recht kunnen zeggen dat tot op het laatste moment nog onderzoek werd verricht teneinde het verhaal zo compleet mogelijk te maken.

Op 23 maart ging het boek dan definitief ter perse en op 26 april werden de eerste exemplaren uitgereikt aan burgemeester Floor Vermeulen en historisch geograaf Hans Renes. Hierna ging het boek in de

verkoop. Door Boekhandel Kniphorst werd op 7 mei een signeersessie georganiseerd. Na meer dan zes jaar kwam er zo voor ons een bevredigend einde aan dit project, iets dat in augustus nog eens gevierd werd met een informele borrel voor genodigden op de Westberg zelf.

AWN

Op 3 maart werd geholpen om de werkplaats van de AWN afd. 17 te verhuizen naar de Molenbeekstraat in Arnhem. Een drietal europallets Wageningse vondsten waren al verhuisd naar opslag van Transportfirma Visser in Zevenaar.

VITRINE

Op 25 april overhandigde Hans Dobbe symbolisch de sleutel van de vitrinekast in de hal van het stadhuis aan burgemeester Floor Vermeulen als een initiatief van de Werkgroep Archeologie Wageningen. Doel: de Wageningse geschiedenis en specifiek archeologie dichterbij de burger te brengen. De inhoud zal gaan wisselen, de eerste collectie bestaat uit vondsten van de Westberg aansluitend op de verschijning van de Westbergpublicatie.

Vitrine in het gemeentehuis.

KUIL WESTBERG

Het wil nog wel eens voorkomen dat op de Westberg ongeoorloofd (want beschermd archeologisch rijksmonument) wordt gegraven. Zo verscheen er in de zomer een door spelende kinderen gemaakte kuil. De WAW heeft deze daarop in september en oktober dichtgegooid. De grond werd door Luuk de Vries, Aermout Theunissen en Cis van Vuure van de WAW op de Westberg grond gezeefd. Hierbij is een hoeveelheid gebruiks aardewerk gevonden, grofweg uit de periode 1150-1950. Daarnaast wat pijp- en glasfragmenten, ijzeren nagels en stukken grofkeramiek.

Grond zeven op de Westberg.

Eén scherf dateert uit de vroege bronstijd en is versierd. Ook zijn er verschillende vuursteenafslagen gevonden, waarvan sommige van één en dezelfde kern zijn afgeslagen. Dit duidt op bewerking ter plaatse, in de steentijd.

Het resultaat van een paar uurtjes zeven.
(Foto: Luuk de Vries)

VUURSTEEN

Reeds in de winter van 2019/2020 werden er in het Binnenveld door een wandelaar en daarna door leden van de WAW de nodige vuursteenartefacten gevonden. Uiteraard is dat toen gemeld en overgedragen aan het bevoegd gezag, in de vorm van regio- en gemeentelijk archeologen uit Wageningen en Ede. Mede door coronaperikelen is dit materiaal lang blijven liggen. Wel was al overeengekomen dat de gemeentelijk archeologen van Ede zorg zullen dragen voor de registratie van deze vondsten, ook datgene dat op Wagenings grondgebied is aangetroffen. Eind van dit jaar is e.e.a. weer opgepakt en op 10 december is het materiaal in Ede in ons bijzijn gedetermineerd door geoarcheoloog en steentijd materiaalspecialist Yannick Raczynski-Henk. Hiervan zal door de WAW een verslag worden gemaakt. Inmiddels zijn al wel instanties die verantwoordelijk zijn voor het Utrechtse deel van het Binnenveld op de hoogte gebracht, i.v.m. landschapontwikkeling die daar momenteel plaatsvindt. Aansluitend op de determinatie was door de Edese gemeentelijk archeologen voor ons een workshop vuursteenbewerking georganiseerd. Deze vond buiten plaats onder leiding van prehistorisch ambachtsman en experimenteel archeoloog Diederik Pomstra. Vuursteen werd afgeslagen, krabbers en pijlen gemaakt. Een unieke en leerzame ervaring.

Workshop vuursteenbewerking door Diederik Pomstra (rechts).

EXTERNE VONDSTMELDINGEN

Bijl

Begin februari bereikte ons de melding van de vondst van een verroest stuk ijzer. Het werd aangetroffen op diepte van iets meer dan een meter bij het aanleggen van een ondergrondse bekisting op de Eng langs de Hollandseweg. Het blijkt te gaan om een bijl. De vorm en vondstomstandigheden doen vermoeden dat het hier wel eens zou kunnen gaan om een vroegmiddeleeuwse bijl, mogelijk een 'francisca'. De vondst werd overhandigd aan de regio-archeoloog en wacht nog steeds op determinatie.

Ijzeren bijl, gevonden op de Eng langs de Hollandseweg.

Penning

In april werd er melding gedaan van de vondst van een zilveren muntje, op de Westberg. Dit is opvallend, omdat er in 1860 een cluster van dergelijke penningen werd gevonden op de Westberg. De laatste vondst is echter van een iets ander type. Deze penning dateert van rond 1100, betreft een anonieme Utrechtse bisschop en zou geslagen moeten zijn in de kop van Noord-Holland of langs de voormalige zuiderzeekust. Het heeft een diameter van 12mm.

De bisschoppelijke penning uit ca. 1100. (Foto: Aernout Theunissen)

Pijpaarde

In november kwam een melding van een moestuinder aan de Dolderstraat, hij had op zijn volkstuin iets gevonden dat hem aan een stuk van een aardewerken figuurtje deed denken. Nader onderzoek door de WAW wees uit dat het om een stuk gebakken pijpaarde gaat. Het is echter geen onderdeel van een oud figuurtje, maar een relatief recente productierest.

Het lijkt haast een gestileerd hoofd, maar het bleek uiteindelijk een productierest.

REINIGEN EN CONSERVEREN IJZEREN VONDSTEN

Aernout Theunissen presenteerde in september vanuit zijn eigen ervaring een praktische handleiding hoe ijzeren bodemvondsten te ontroesten, te ontzouten en te conserveren waardoor zij zo goed mogelijk bewaard kunnen worden. In het verleden zijn veel ijzeren voorwerpen na met de buitenlucht in aanraking te zijn gekomen, verloren gegaan. Het rapport is o.a. met de collega's van de AWN afd. 17 gedeeld.

OVERIGE WERKZAAMHEDEN

Na de voltooiing van de Westbergpublicatie werden reguliere taken weer opgepakt. Zo is er weer het nodige archief beeldmateriaal gedigitaliseerd. Daarnaast biedt de WAW o.a. middels een GIS-applicatie, onderzoek in kadastrale archieven en genealogische bronnen ondersteuning aan onderzoek van derden.

LEDENLIJST WAW (per 31-12-2022)

- Hans Dobbe
- Eric van Dorland
- René Linsen
- Aernout Theunissen
- Luuk de Vries
- Cis van Vuure
- Tjerk Zwaagstra

VERHUIZING AWN AFDELING 17 AFGESLOTEN

Het afgelopen voorjaar (2022) is een intensieve periode geweest waarin we verhuisd zijn naar een nieuwe werkruimte op de Molenbeekstraat in Arnhem. We hebben hard gewerkt, frustratie gekend maar het ook erg gezellig gehad. Om deze periode af te sluiten zijn we met elkaar op excursie geweest naar de kasteelboerderij Huys Sevenaer. Hier kwamen monumentenzorg, archeologie en ecologische landbouw uitgebreid aan de orde.

Na afloop hebben we gezellig met elkaar geluncht in de moestuin van het landgoed. Hier bood Jan Verhagen zijn proefschrift aan aan onze voorzitter Rob Nijse. Jan heeft op 27 september 2022 zijn proefschrift verdedigd aan de VU in Amsterdam.

ERFGOEDEDUCATIE BIJ AWN AFDELING 17

Het lespakket rond de Principia Meinerswijk en de Romeinse Tuin vormt samen met de excursiemogelijkheden, de bestaande maquette, een schoolplaat en een filmpje van TV Gelderland een mooi aanbod aan scholen, gidsen van o.a. IVN en de tuinders zelf.

Wat is er al met al nu voor scholen en die andere publieksgroepen beschikbaar?

Een kleine opsomming:

Archeologie op school

Archeologie: ook voor het jonge kind

Archeologie:: daar zit muziek in

Archeologie: een koffer vol scherven

Archeologie: wat een vondst, archeologie in een chronologische lijn voor het basisonderwijs

Archeologie: een hele kunst

Archeologie: speuren naar sporen en vondsten

Archeologie: voedsel door de eeuwen heen

Archeologie: Romeinen in Meinerswijk

Archeologie: vondsten rond een Middeleeuws Gasthuis

Als Werkgroep hebben we het afgelopen jaar bezoek gehad van gemeenteambtenaren, andere afdelingen, zoals die van Zwolle e.o., Lek- en Merwestreek en Eindhoven.

Wim Schennink

DE BIBLIOTHEEK VAN AWN-17

HET UITLEENSYSTEEM

De boeken en tijdschriften zijn ter plekke in te zien op de dinsdag-ochtenden.

Wij zijn echter geen echte "bibliotheek". Daarom vragen wij geen bijdrage voor deze faciliteit. Lenen van boeken kan alleen via Govert Boomsma.

AWN – NEDERLANDSE ARCHEOLOGIEVERENIGING

- Neemt deel aan archeologische onderzoeksprojecten
- Verleent assistentie aan de gemeentelijk archeologen van Arnhem en Ede.
- Restaureert, conserveert en beheert de vondsten van deze projecten.
- Verzorgt de publicatie van deze onderzoeken, zowel in de pers als via eigen uitgaven, zodat de gegevens voor derden beschikbaar zijn.
- Verzorgt lezingen, die ook voor niet-leden toegankelijk zijn, op iedere tweede woensdagavond van de maand, behalve in juni, juli, augustus en december.
- Beheert een archeologische bibliotheek, die ook voor niet-leden toegankelijk is.
- Op werkdinsdagen is van 10-14 u onze werkruimte geopend en wordt er aan projecten gewerkt.
- Geeft cursussen op het gebied van de archeologie.
- Beheert een internetsite en een facebook site:
<https://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/>
Facebook: Awn-archeo Afd. 17 Gelderland
met actuele informatie over onze opgravingen, excursies, bibliotheek en resultaten van onderzoek. Tevens bevat de site een aantal links naar andere archeologische instanties.
- Houdt de archeologische monumenten in het werkgebied in het oog en slaat alarm als verstoring of vernietiging dreigt
- Probeert de belangstelling voor de archeologie te vergroten door het geven van educatieve lezingen.

Niet-leden kunnen, ter kennismaking, vijf maal gratis deelnemen aan onze opgravingen. Om zo laagdrempelig mogelijk te kunnen werken, stelt de A.W.N. handgereedschap aan leden en niet-leden beschikbaar en zijn leden en niet-leden tegen ongevallen verzekerd.

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten en meer weten over onze vereniging, surf dan naar:
<http://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/>
of ga naar Facebook: Awn-archeo Afd. 17 Gelderland
Hier vindt u veel informatie over onze vereniging.

COLOFON

Samenstelling en eindredactie
Fotografie
Lettertype

Peter Weegels
diverse personen
Tahoma 12

AANTEKENINGEN

ONZE SPONSORS IN 2023

